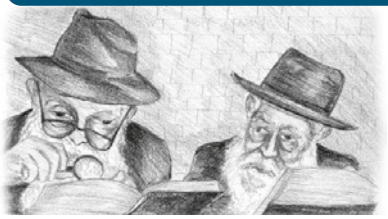
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויחי ■ ט"ו טבת תשפ"ד ■ 27.12.2023 ■ גליון מס' 766

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
אודות המנהג לומר בסיום חומש 'חזק חזק ונתחזק'...
המשך בעמ' 2

יהי דן
כשיעקב אבינו מברך את השבטים לפני מותו, הוא נותן לכל אחד מהם...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
על מה יצא הקצף
בשנים תרכ"ה - תרכ"ו השתוללה מגיפה בירושלים שבין החומות...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ שבת היום ל-ה'!!!
■ אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני...
■ הגאון רבי ברוך צבי מאשקאוויטש זצ"ל
המשך בעמ' 5

יעקב וישראל
א. יעקב - בזמן עצבון ודאגה; ישראל - בזמן שמחה ומנוחה...
המשך בעמ' 7

יחס מיוחד לעוזרת הבית
הרב יעקב אדלשטיין זצ"ל סיפר כי כאשר היה תלמיד ישיבה, שמע...
המשך בעמ' 8

אפרים ומנשה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הבכור והנבחר לא תמיד הולכים שלובים כאחד במקרא, ופעמים רבות ההיפך הוא הנכון, רבים המקרים בהם דווקא הצעיר הוא שנבחר להיות הבן הממשיך בעוד הבכור נדחה, כך היה אצל אדם הראשון למרות שקין היה הבכור ודוקא הנבחר היה הבל, כמו שכתב ריה"ל בספרו הכוזרי [מ"א צה] "והנה אדם הראשון הוליד בנים רבים, אך מכולם לא היה ראוי לבוא במקומו כי אם הבל, כי רק זה היה דומה לו, ומשהרגו קין אחיו מתוך קנאה שנתקנא בו על מעלה זו, ניתן לאדם שת תחת הבל, ושת דומה לאדם לכן נעשה לסגולת האדם וגרעינו, ואילו שאר הבנים לא היו כי אם קליפות". וכך לפי ריה"ל נמשך הדבר מאדם הראשון עד האבות אברהם ויצחק, כשאצל אברהם דוקא יצחק הצעיר הוא הממשיך, ואצל יצחק, הבן הנבחר הוא דווקא יעקב הצעיר. ורק בני יעקב נבחרו כולם, כמו שכתב שם: "אולם בני יעקב היו כולם סגולה, וכולם יחד ראויים לענין האלוקי לנחלה, ומאותה שעה הענין האלוקי, שעד הנה לא חל כי אם על יחידים, התחיל לשכון בקרב קיבוץ".

אלא שגם בבני יעקב, אעפ"י שכולם נבחרו שישכון בהם העניין האלוקי, גם בהם אין הבכורה והבחירה באים כאחד. "בשלושה כתרים נכתרו ישראל: כטרטורה, וכתר־כהונה, וכתר־מלכות" [רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ג ה"א]. וראובן שהיה בכור בניו של יעקב לא זכה באף אחד משלושת הכתרים הללו, כתר־מלכות זכה בו שבט יהודה, כתר־כהונה זכה בו שבט לוי, ואפילו כתר־תורה, שמונח ועומד לכל אחד מישראל, אין אנו מוצאים אותו בשבט ראובן כמו שהוא נמצא בשבטים אחרים כמו בשבט לוי ככתוב: "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", או בשבט יששכר שעליו נאמר: "ויששכר באהליך", עד שאמרו על שני השבטים הללו בגמרא [יומא כו א]: "לא נמצא תלמיד חכם מורה הוראה אלא או משבט לוי או משבט יששכר". וכן אנו מוצאים במדרש [ב"ר צח ד] על הכתוב: "'ראובן בכורי אתה . . . יתר שאת ויתר עז' - הבכורה היתה שלך, והכהונה היתה שלך והמלכות היתה שלך - ועכשיו שחטאת ניתנה הבכורה ליוסף, והכהונה ללוי, והמלכות ליהודה".

העדפת הצעיר על הבכור מוצאים אנו גם אצל יוסף, משני הבנים שנולדו לו ליוסף במצרים הבכור היה מנשה והצעיר אפרים, אך גם כאן לא הבכור הוא שנבחר אלא דווקא הצעיר. מנשה שהיה הגדול באחים היה יד ימינו של יוסף כמו שמובא במדרש [פסיקתא רבתי ג צג]: "אפרים היה ממעט את עצמו, אבל מנשה היה יוצא ונזקק עם אביו לעסקיו". מנשה הוא שהיה המליץ בין יוסף ואחיו [ב"ר צא ח], מנשה הוא שהכניס את שמעון לבית האסורים. מכל זה אנו רואים שמנשה היה איש ביצוע ועוזרו האישי של יוסף, ומפני זה ראה בו יוסף את ממשיכו. ואך טבעי היה כשהביא יוסף את שני בניו ליעקב הוא העמיד את מנשה לימין יעקב ואת אפרים לשמאלו, כדי שמנשה יקבל את ברכת הימין שהיא העיקרית. אך כאן נכונה ליוסף הפתעה, אביו יעקב משכל את ידיו ומניח את ימינו דווקא על ראש אפרים ולא על מנשה - מה גרם ליעקב להעדיף את אפרים על מנשה?

אולי סוד הדבר מצוי בשמותם של השנים - מנשה בשמו מייצג את תקופת הייאוש של יוסף: "ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה, כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי". ועל כן גם אם היה מנשה בכישרונו ובתכונתו איש־מעשה, אין זה מספיק כדי למלא תפקיד מנהיגותי המיועד למשיח-בן-יוסף, שתפקידו להכשיר את הדרך למשיח-בן-דוד, המנהיג מבית יוסף צריך לפעול ולהתמודד עם תקופות קשות ומתסכלות, וכדי לעמוד בכך צריך האיש להיות אופטימי ולא איש שבא לעולם באווירה של ייאוש. מה שאין כן אפרים אשר בשמו הוא מייצג את תקופת התקווה ככתוב: "ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלוקים בארץ עניי", שבהולדתו התגבר יוסף על ייאושו הקודם והחל לראות את האור שבקצה המנהרה, ואת הבן הזה, שנולד באווירה של תקוה, ראה יעקב כראוי להיות הנבחר להמשיך את דרכו של יוסף. ■

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

אודות המנהג לומר בסיום חומש 'חזק חזק ונתחזק'

הנה כתב הרמ"א[א] שנוהגים לומר בכל פעם למסיים לקרוא בתורה - 'חזק', והסמיכו מנהג זה ממה שנאמר ליהושע 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך' וכן נאמר שם 'חזק ואמץ', ומכאן רואים שמי שמחובר לתורה יש לומר לו 'חזק'!

וכמה הסברים נאמרו בטעם מנהג זה, או משום שהתורה מתשת כוחו של אדם, ולכן צריך לברך ולאחל לעולה לתורה שיתחזק, או על פי דברי הגמרא בברכות[ב] שדברי תורה תמיד צריכים חיזוק, ועוד[ג].

ואכן אנו נוהגים לומר לעולה לתורה לאחר עלייתו 'יישר כח' או כפי הנהוג לומר אצל הספרדים 'חזק וברוך'.

המנהג שכל הקהל כולו אומר יחד 'חזק' בסיום אחד מחמשת חומשי תורה, מקורו מורכב מדברי האבודרהם והלבוש גם יחד, שהנה ברמ"א המובא לעיל, לא משמע בהכרח שהכוונה לאחל זאת רק למסיים את התורה בשמחת תורה או את החומש, וכן לא משמע בהכרח שהכוונה לומר זאת כל הקהל ביחד, אמנם בלבוש[ד] כתב שבשמחת תורה כשמסיימים את התורה עונים כל הקהל ואומרים בקול רם 'חזק', ובאבודרהם[ה] מביא שהמנהג הנ"ל לומר למסיים 'חזק' נהגו אותו בספרד רק כשמסיימים כל ספר וספר מחמשי התורה.

ובכמה ספרים[ו] מובא המנהג לומר ג' פעמים 'חזק' ועולה בגימטריא 345, שהוא גימטריא של '**משה**' רבינו נותן התורה.

וכיום הנהוג לומר הוא 'חזק חזק ונתחזק' וכנראה הוא על פי לשון הפסוק[ז] 'חזק ונתחזק בעד עמינו ובעד ערי אלוקינו וה' יעשה הטוב בעיניו' ואופן האמירה הוא שהבעל קורא מסיים את הקריאה בתורה במנגינה מיוחדת, הקהל עומד על רגליו ואומר בקול רם 'חזק חזק ונתחזק', הבעל קורא חוזר ואומר 'חזק חזק ונתחזק' ולאחר מכן העולה לתורה מברך את ברכת 'אשר נתן לנו תורת אמת'.

והנה העירו הפוסקים[ח] שהעולה לתורה עצמו אין לו לשתף עצמו עם הציבור באמירה זו, וזאת משום שתי סיבות:

א) משום חשש 'הפסק', שהרי העולה לתורה צריך לברך לאחר הקריאה, ואם כן אינו יכול להפסיק בדיבור שאינו מחויב בין הקריאה לברכה, מה שאין כן הקהל והבעל קורא.

ב) מאחר וכל מטרת אמירה זו היא לאחל לעולה לתורה 'חזק' אם כן אין כל עניין שהוא גם כן יאמר זאת ויאחל לעצמו בלשון נוכח 'חזק'...

והנה לפי הטעם השני היה אפשר שהעולה לתורה יאמר רק 'ונתחזק' מאחר שבאמירה זו כולל עצמו עם הציבור[ט], או שיענה לעומת הציבור ויאמר להם לאחר אמירתם 'ברוכים תהיו' או 'חזקו ואמצו גם אתם', אולם מאחר ויש לחוש ל'הפסק' אין לעולה לתורה לומר קודם ברכתו שום אמירה.

אולם כמדומה שרק אצל ציבור המדקדקים מקפידים על כך, אך בקרב עמך ישראל לא מקפידים על כך[י], וכנראה מחמת חוסר ידיעה, אבל כבר כתבו הפוסקים שאין להרעיש העולם בשביל כך, ויש מקומות שנוהגים שעולה לתורה אומר זאת אף לכתחילה[יב], וכנראה שלא חששו ל'הפסק' מחמת כמה טעמים (עיין בהערה[יג]) ולטעם השני לא חששו מאחר ויש לפרש שהעולה לתורה אומר זאת לבעל קורא, שגם הוא היה מחובר לתורה וגם הוא זקוק לברכה זו.

א - סוף סימן קל"ט.
ב - דף ל"ב עמוד ב' עיין שם.
ג - עיין כל הטעמים בספר 'ארחות חיים' ספינקא, סוף סימן קל"ט.
ד - סימן תרס"ט.
ה - סדר תפילת שחרית של שבת.
ו - עיין אליהו רבא סימן תרס"ט אות י"ח, מאור ושמש סוף פרשת ויחי, וליקוטי חבר בן חיים ח"א דף כ"ט בשם החת"ס זי"ע (ובאליהו רבא שם משמע שהכוונה שהקהל אומרים 'חזק' פעם אחת, והבעל קורא חוזר אחריהם ואומר 'חזק' והקהל עונים אותו, ואומרים שוב 'חזק', ובכך אומרים 'חזק' ג' פעמים)
ז - שמואל ב' פרק י' פסוק י"ב, ומובא בגמ' בברכות דלעיל.
ח - לוח לארץ ישראל (שמחת תורה, וכן פרשת ויחי) שו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן ר"ב, שו"ת משנה הלכות חלק ז' סימן כ"ח, וחלק ח' סימן י"ח ועוד (עיין פסקי תשובות סימן קל"ט אות י"ז)
ט - כן הציע בשו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן י"ח.
י - כן מביא בשו"ת משנה הלכות חלק ז' סימן כ"ח.
יא - עיין שו"ת משנה הלכות שם שמנהג העולם לאמרו ואולי הוא משום חוסר ידיעה, ובלוח ההלכות והמנהגים (שמחת תורה תשע"ז הערה 724) כתב שהגרא"י זלזניק זצ"ל העיד על הגרז"ר בענגיס זצ"ל שאמר חזק בשעה שעלה לתורה.
יב - בלוח דבר בעתו ויחי תשע"ז כתב שכן הוא מנהג חב"ד.
יג - הנה בשו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן ר"ב כתב שאין לעולה לומר זאת רק משום הטעם השני ולא הזכיר כלל חשש של הפסק, וכן מבואר לעיל שהגרז"ר בענגיס זצ"ל אמר חזק בשעה שעלה לתורה ומוכח שלא חשש להפסק, ובכן בשו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן כ"ח צידד לומר שאין זה הפסק, ויש לצדד בזה כמה טעמים, א' שהוא הפסק לצורך מאחר שנהגו כן ב' שהוא מעניין הקריאה, ג' שהוא לאחר גמר הקריאה, וכבר מצאנו בדברי הפוסקים שדנו לגבי נידון דומה והוא אמירת 'סימנא טבא' על ידי חתן בראשית קודם תחילת הקריאה לאחר ברכת הקריאה, עיין שו"ת רב פעלים חלק ג' אורח חיים סימן מ"ב מש"כ בזה וכן בשו"ת יבי"א חלק י' אורח חיים סימן נ"ה (קובץ הערות על שו"ת רב פעלים ח"ג חלק או"ח אות ל"ג) ומה שדנו שם גם למנהג לומר 'אללה אכבר' לאחר ברכת השחיטה קודם השחיטה, וזאת משום שרק כך יסכימו הישמעאלים לקנות את הבהמות מיד היהודים אם ימצאו טריפות, עיין שם. ואגב דאיירינן בהכי אוסיף על דרך החידוד, מה שסיפר הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א בשיעור השבועי מוצ"ש פרשת 'אמור' תשע"ז שבא אליו מנהל בתי הדין השרעי, וביקש שיברך אותו שיהיה קאדי. הרב שאל אותו, אם אפשר, לפי דתם, שהשוחט יאמר 'אללה אכבר' ואחר כך יברך? והוא ענה לו: 'זה הפסק...'

יהי דן

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

כשיעקב אבינו מברך את השבטים לפני מותו, הוא נותן לכל אחד מהם את מהותו ועיקר תפקידו כשבט בישראל. החל מיום היותם לעם בארץ מצרים, ועד לאחרית הימים בזמן הקץ . וכל זה נכלל בברכה אשר מברך אותם אביהם - 'איש אשר כברכתו ברך אֹתם' .

ומכיוון שהסתלקה מיעקב אבינו השכינה בזמן זה - לא נאמרו הדברים בדרך ישרה וברורה, כי אם ברמז בלבד. אך למרות זאת, כולם נכללים בברכה השלימה של יעקב אביהם. בהכריזם על מיטתו של יעקב - את קריאת שמע. שכשם שאין בלבו אלא א-ל אחד, כך הם גם הבנים .

כך שבזמן בו קבלו בני יעקב עול מלכות שמים עליהם, שבה רוח הקודש ליעקב - ובזה ברכם. כשם שהיה לו עם שני בני יוסף, אפרים ומנשה. שבתחילה נסתלקה ממנו השכינה בגלל מי שיצא מהם - ירבעם ואחאב מאפרים ויהוא ממנשה . עד שביקש על כך רחמים יוסף - כשהראה ליעקב גם את יהושע שבא מאפרים, וגדעון הנולד ממנשה . ובדבר זה החזיר את רוח הקודש ליעקב, ואיפשר את ברכת הבנים .

בתוך ברכת הבנים כולם, בולטת היא ברכתו של דן. שבתחילה אמנם יעקב נותן לו את ברכתו ותפקידו בעם ישראל, בכך שיזכה להעמיד שופט על העם השווה כנגד כולם - הוא שמשון . שבימיו תחל הופעת רוחו של משיח, שהגיעה לבסוף לדוד המלך ובנו אחריו. ויעקב אף מתפלל להצלחתו, בכך שיגבר על הפלישתים - ויתן להם מכה ממנה לא ניתן לקום .

ואמנם בפסוק השלשי, שב יעקב ומתפלל על אחריתו של שמשון - בהפלת הבית של הפלישתים עליו . אך הדבר נאמר כקריאה לדורות - לישועתך קויתי ה' . ואכן במשך הדורות כולם, הוכנס פסוק זה לתפילות שבכל עת - בתפילת השחרית לאחר אמירת י"ג הזכירות, ובקריאת שמע שעל המיתה.

וזאת משום שעצם מציאותו של שבט דן ותפקידו בעם ישראל, היא להכין ולהכשיר את הלבבות לקראת הבאות. ובמיוחד בעניין הופעת רוחו של משיח, וביאת בן דוד לגאלנו. ועל כן יעקב מברך אותם במטבע לשון, המשווה בין ישראל לאביהם שבשמים. "יהי דן" - המביא לכדי גילוי של "יהי ה' אלוקנו עמנו כאשר היה עם אבותנו אל יטשנו ואל יעזבנו" . שנאמרה בתפילתו של שלמה המלך, בזמן חנוכת בית המקדש הראשון.

שבכוחו של שבט דן, לעורר את העם לשוב אל מקומו ומעלת אבותיו.

כך נהג נכדו של יעקב - חושים בן דן. כשבאו לקבור את יעקב במערת המכפלה, וביקש עשיו למנוע זאת מהם - בתואנה שיש לו חלק במקום, כבנו של יצחק. ולאחר שנקברה כבר לאה, אזי הוא ראוי לקבל את החלק השני. השבטים החלו להתווכח עמו, ואף שלחו את נפתלי להביא ראיה - שטר מכירת הבכורה, שנשאר במצרים.

אך חושים בן דן שהיה כבד שמיעה, לא התרגש מהדיון שהחל בין הבנים. כשראה שסבו יעקב מוטל בביזיון, הוא לקח מקל בו הרג את עשיו וחתך את ראשו ממנו . ובמעשה זה הראה לכולם, כיצד יש לשמור על כבוד ישראל סבא - הוא כבודם של ישראל כולם.

וכך גם נהג בן בנו - שמשון. כשהחל להתגרות בפלישתים על מנת לנקום מהם, ולא המתין שהם יבואו להציק לעם . ובזה עורר את העם כולו, כהכנה לקראת הבקשה - להמליך עליהם מלך בימי שאול.

ואף בימינו ישנם כאלו החשים את כאבם של ישראל, ומתעוררים ומעוררים את כולנו - לשמור על כבוד ה' הוא כבודם של ישראל. ובכח גבורתם זו - מעוררים הם את כולנו, לשוב למקומנו ומעלת אבותינו. בדרישה לרומם את קרן ישראל, יחד עם הצמחת הקרן לדוד ובן בנו המשיח.

1 - **באחרית הימים** הם ימות המשיח כי יעקב ירמוז אליו בדבריו כמו שאמר עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים ורבותינו אמרו (פסחים נו) שבקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה כי לדברי הכל אחרית הימים ימות המשיח הם - רמב"ן בראשית מט, א

2 - **ואגידה לכם** (ב"ר) בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים - רש"י, שם

3 - **איש אשר כברכתו** ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד - שם, כח

4 - אלעזר בן אחוי אמר מכאן זכו ישראל לקריאת שמע, בשעה שהיה יעקב אבינו נפטר מן העולם קרא לשנים עשר בניו אמר להם 'שמעו אל ישראל', שבשמים 'אביכם', שמא יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה א"ל (דברים ו) 'שמע ישראל', אבינו כשם שאין בלבך מחלוקת על הקדוש ברוך הוא כך אין בלבנו מחלוקת אלא ה' אלהינו ה' אחד אף הוא פירש בשפתיו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד - בראשית רבה צח, ג

5 - **וירא ישראל את בני יוסף** בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה - רש"י בראשית מח, ח

6 - **גם הוא יהיה לעם וגו'** שעתיד גדעון לצאת ממנו שהקב"ה עושה נס על ידו. **ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו** שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל - שם, יט

7 - **בזה** הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש. **ויאמר קחם נא אלי ואברכם** זהו שאמר הכתוב (הושע, יא) 'ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו' תרגלתי רוחי ביעקב בשביל אפרים עד שלקחן על זרועותיו - שם, ט

8 - **כאחד שבטי ישראל** כל ישראל יהיו כאחד עמו ואת כולם ידין ועל שמשון נבא נבואה זו. ועוד יש לפרש כאחד שבטי ישראל כמיוחד שבשבטים הוא דוד שבא מיהודה - רש"י שם מט, טז

9 - **הנשך עקבי סוס** כך דרכו של נחש ודמהו לנחש הנושך עקבי סוס ויפול רכבו אחור שלא נגע בו ודוגמתו מצינו בשמשון (שופטים, טז) 'וילפת וגו' את שני עמודי התוך וגו' ושעל הגג מתו'. ואונקלוס תרגם כחיוי חורמן שם מין נחש שאין רפואה לנשיכתו והוא צפעוני, וקרוי חורמן על שם שעושה הכל חרם - שם, יז

10 - **לישועתך קויתי ה'** נתנבא שינקרו פלשתים את עיניו וסופו לומר (שופטים טז) זכרני נא וחזקני נא אך הפעם - שם, יח

11 - בראשית מט, יח

12 - מלכים א ח, נג

13 - כיון שהגיעו למערת המכפלה אתא עשו קא מעכב אמר להן (בראשית לה, כז) 'ממרא קרית הארבע היא חברון' ואמר רבי יצחק קרית ארבע זוגות היו אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה איהו קברה ללאה בדידיה והאי דפייש דידי הוא. אמרו ליה זבינתה... אמר להו הבו לי איגרתא, אמרו ליה איגרתא בארעא דמצרים היא ומאן ניזיל נפתלי דקליל כי איילתא דכתיב (בראשית מט, כא) 'נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר'. חושים בריה דדן תמן הוה, ויקירן ליה אודניה. אמר להו מאי האי, ואמרו ליה קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים. אמר להו ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, יהא אבי אבא מוטל בבזיו. שקל קולפא, מחייה אריש - סוטה, יג.

14 - **כי תואנה הוא מבקש** עלילה להתגרות בם - רש"י שופטים יד, ד

סיפור לשבת

על מה יצא הקצף

בשנים תרכ"ה - תרכ"ו השתוללה מגיפה בירושלים שבין החומות. יהודים רבים קיפחו את חייהם במיטב שנותיהם. תושבי העיר שתו את כוס התרעלה עד אשר לא היה בית אשר אין בו מת. כוח סבלם כשל, ובכל יום התווספו מצבות נוספות בהר הזיתים, עוד ועוד מצבות של צעירים ועוללים. גדולי ירושלים זעקו בכל לב לקרוע שערי שמים בתפילות רותחות שתתבטל הגזירה ותיעצר המגיפה, אך המגיפה הוסיפה להפיל חללים. בדק בית יסודי נעשה, תפילות אנשי העיר הרקיעו שחקים, אך המלאך המשחית לא הניח את חרבו. בחודש מרחשון בשנת תרכ"ו נפטרו בזה אחר זה שניים מנקיי הדעת ומענקי הרוח שבירושלים, הצדיקים הגאונים רבי זונדל מסלנט זצ"ל ורבי נחום מאשדיק זצ"ל. או אז הלך הגאון הצדיק רבי מאיר אוירבך זצ"ל (הרב מקאליש, מחבר הספרים "אמרי בינה") אל רבו בתורת הנסתר, הגאון הקדוש רבי רפאל ידידיה אבולעפיה זצ"ל, ראש ישיבת המקובלים "בית א-ל", כדי לדרוש ולהיוודע על מה יצא הקצף ועל מה חרי-האף הגדול.

הם הגו כל הלילה בכוונות הרש"ש העוסקות בשאלת חלום, ובעלות השחר ירד רבי מאיר למעיין השילוח וטבל ש"י טבילות במים הצוננים. משם הלך לתפילת וותיקין בבית הכנסת "מנחם ציון" שבחורבת רבי יהודה החסיד. בכל אותו יום עסק הרב בתורה כשהוא עטוף בטלית ועטור בתפילין, אוכל לא נתן לפיו כל היום, ראשו אחוז שרעפים, כולו שקוע בלמוד התורה ללא הפוגה, כשהטלית מכסה את ראשו ואת ספריו. לעת ערב ירד הרב לטבול בשנית במעין השילוח, ולאחר תפילת ערבית נטל פיסת קלף וכתב עליה בדחילו ורחימו את נוסח שאלת החלום. הוא קרא קריאת שמע שעל המטה בבכיות ובתחנונים ושכב לישן על מיטתו כשהקלף נתון תחת מראשותיו. בחצות הליל התעורר לפתע רבי מאיר, ומראה נורא הוד התגלה לעיניו: באש שחורה על גבי אש לבנה נכתב הפסוק; "דומה דודי לצבי או לעופר האילים, הנה זה עומד אחר כתלנו, משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט). רבי מאיר נופל ומתעלף... בני הבית נחרדו לקראתו לקול החבטה, וכששבה רוחו ניסה להבין את פשר הפסוק שהתגלה לעיניו. הוא חכך במחשבתו, מעלה בזכרונו פירושים שנאמרו על הפסוק, אך לכלל פתרון לא הגיע. הוא התעטף במעילו ויוצא אל צינת הליל, אל רבו רבי רפאל ידידיה.

אין הוא צריך לנקוש על דלתו. רבי רפאל ידידיה עומד היה בפתח הבית, ממתין לו, ושמחה עצומה נשקפת מעיניו, שמחת התרת הספקות... -"בחצות הלילה שמעתי לפתע המולה גדולה..."- הסביר רבי רפאל ידידיה - "לאחר ההמולה הכריזה בת קול: 'מי גילה רז זה לבני?!' מכאן הבנתי כי סיבת הגזירה והנגף נמסרה לך, ובוודאי נשכיל יחדו להבין את הדברים, להאיר את עיני ישראל, ולהביא ישועה לתושבי ירושלים הדווים". וכך הסביר רבי רפאל ידידיה את הופעת הפסוק: "הנה זה עומד אחר כתלנו" - זהו הכותל המערבי התובע את עלבונו. שמחתו של כל אדם מישראל בעת נישואי בניו ובנותיו אינה יכולה להיות שלמה, כשבית המקדש עומד לפנינו בחורבנו. והנה יהודי ירושלים עורכים את חתונותיהם בליווי כלי זמר, ועל כן התיר הקדוש ברוך הוא את בשרנו כצבאות וכאילות השדה!..." רבי מאיר כינס את בית הדין בראשותו ושטח בפניהם את כל דבר חלומו בהקיץ, ואת פירושו של רבי רפאל ידידיה, ויחד תיקנו תקנות אותן פרסם רבי מאיר קבל עם ועדה - אנשים נשים וטף - ברחבת הכותל המערבי לאחר תפילות וסליחות. את התקנה קבלו על עצמם תושבי ירושלים עליהם ועל הדורות הבאים אחריהם עד בוא הגואל במהרה בימינו, אמן. את התקנות בדבר ביטול כלי זמר בחתונות בירושלים, שלח רבי מאיר לכל הקהילות בגולה, למען יידעו הבאים בשערי ירושלים כי מתחייבים הם לעמוד בתקנות. אין צרך לומר שהמגיפה נעצרה והחיים שבו אט אט למסלולם...

(עושה פלא/ הרב חנניה צ'ולק)

שביבים / שאול שיף

שבת היום ל-ה'!!!

מסופר על יוסף אלימלך קירשנזפט, יהודי שחי בארצות הברית לפני כחמישים שנה. באותם זמנים קשה היה עד מאוד לשמור את השבת, ומי ששמר את השבת - עשה זאת במסירות נפש.

יהודים רבים שהתקבלו לעבודה, ניגשו למעביד הגוי ביום שישי ואמרו לו, שמחר הם לא יגיעו לעבודה, כי הם רוצים לשמור שבת, והמעביד אמר להם: אם אתם לא באים לעבוד בשבת, אל תגיעו בכלל. רבים לא החזיקו מעמד.

כאמור, אותו יהודי כל השבוע היה עובד, וכשהגיעה השבת פיטרו אותו מהעבודה, אי לכך הוא עבד אף בעבודות בזויות. בין כל אותם העבודות, הוא הגיע לנקות בניין משרדים, והמעביד מאוד נהנה מהחריצות ומהנאמנות של אותו עובד.

היהודי הבחין בכך שהוא מצא חן בעיני הגוי, ולכן אזר אומץ, ניגש אליו ואמר לו: "אני יכול לבקש ממך בקשה? אני אבוא ביום שישי ואנקה - וגם במוצאי שבת, אבל אנא ממך אל תבקש ממני לעבוד בשבת!", והמעביד הגוי הסכים. היהודי היה מאושר שסוף סוף לאחר כמה חודשים שפיטרו אותו כל שבוע, הוא מצא עבודה שתאפשר לו לשמור את השבת.

הוא עבד שם כשנה וחצי, והתחבב מאוד על כל אנשי הצוות שמאוד התפעלו מהנאמנות שלו למעבידו, והוא אכן ביצע את עבודתו על הצד הטוב ביותר וניקה ביסודיות רבה. אותו יהודי הרגיש שהוא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה. הפרנסה מסודרת, והוא מסודר בדירה, הוא הרגיש שהכל אצלו בסדר גמור, ואז מגיעים הניסיונות... אז מגיעים אותם מכשולות...

יום אחד מגיע אליו בעל הבית ואומר לו: "מר קירשנזפט היקר, אם לא תעבוד בשבת, אני מפטר אותך!". שאל אותו היהודי: "האם קרה משהו לא טוב בשנה וחצי האחרונים? היתה איזושהי בעיה? האם לא ביצעתי את העבודה כראוי?" אמר לו המנהל: "אותי לא מעניין דבר, אני פה בעל הבית, אתה הפועל, ואתה צריך לעשות מה שאני דורש ממך!" היהודי בכה והתחנן בפניו, אך המנהל היה החלטי.

השבוע חלף עבר, הגיע יום שישי. פונה היהודי למעביד ואומר לו: "היום הוא היום האחרון לעבודתי, ממחר אני לא מגיע לעבודה." הזהיר אותו הגוי: "לא תהיה לך פרנסה!" השיב לו היהודי: "שלא תהיה לי פרנסה; אני בשבת לא עובד! אני את הקב"ה לא אכעיס!"

הוא עזב את העבודה, אך לא הצליח למצוא עבודה אחרת. בחודש הראשון הוא אכל את החסכונות שהיו לו, בחודש השני נגמר לו כל הכסף שהוא חסך, והנה מגיע החודש השלישי. הוא לווה כספים, ובמקביל ממשיך לחפש עבודה. כך הגיע גם החודש החמישי, והוא עדיין מובטל. הוא חוזר ללוות, אך המלווה אומר לו: "הפעם זו ההלוואה האחרונה שאני נותן לך, אתה חייב לי כסף עבור שלושה חודשים, בחודש הבא עליך לפרוע את חובך!".

הוא היה אובד עצות. כשמלאה חצי שנה לפיטוריו, הוא הגיע לשבת כשלא היתה לו אפילו חלה עבור הסעודה. באין ברירה הוא הניח עליו לחם שנשאר מיום חמישי, ועם הלחם הזה היה עליו לערוך את סעודת השבת.

הוא ישב עם עצמו ואמר ליוצרו: "ריבונו של עולם! רחם עליי! אני כל כך מוסר נפש למען השבת, והנה הגעתי לרגע של שבר; אנא עזור לי שלא אשבר! עזור לי שלא אפול!"

במוצאי השבת, לפתע הוא שומע דפיקות על דלת ביתו. הוא פותח את הדלת ורואה מולו את המעביד הגוי ותיק מנהלים בידו. הוא הגיע עם עוד מישהו, שנראה אדם עשיר. המעביד שאל: "אפשר לשבת?" היהודי אמר: "כמובן!" והגיש להם שתי כוסות מים. זה מה שהיה לו בבית... האיש שאל את המעביד: "מה קרה?".

המעביד הציג את האדם שנלווה אליו ואמר: "זה השותף שלי במפעל. הוא מתעסק בקשרי לקוחות מבחוץ, ואני עובד בפנים. אנו משקיעים במפעל מאוד חדשני, ואמרתי לו, שאני ראיתי הרבה עובדים במהלך חיי, אך לא מצאתי עובד נאמן כמו העובד היהודי שיש לי שהוא שומר תורה ומצוות. היהודי הזה הוא האדם הנאמן ביותר מכל מי שראיתי, הוא לא מתלונן ועובד בחריצות ובנאמנות".

אמר לי השותף שלי: "היהודים הם נאמנים עד הכסף, כשיהודי מריח כסף, הוא מאבד את הכל..."

כשהתווכחנו בנושא הזה, אמרתי לשותף שלי: "אני מוכן להוכיח לך, שאם אתה תציע לו לעבוד בשבת, הוא לא יסכים בשום פנים ואופן. הוא יהיה מוכן להפסיד את העבודה שלו, להפסיד את הפרנסה שלו, להישאר בלי אוכל בבית - וכל זה למען האמונה שלו, ואז נראה אם גם אז תגיד לי שהיהודי אוהב כסף ומוכן למכור את אלוהיו תמורת כסף..."

אמר לי השותף: "אתה תראה שהוא לא יחזיק מעמד יותר מחצי שנה - חצי שנה זה המקסימום, אני מבטיח לך שהרבה לפני כן הוא יפול ויישבר".

אומר המעסיק: החלטנו להתערב על סכום של $000.01 . דע לך, שהיום בדיוק עברה חצי שנה מאז שפיטרתי אותך. המעסיק הגוי פתח את תיק המנהלים, שהיו בתוכו עשרת אלפי הדולרים, שאותם הוא הרוויח בהתערבות עם שותפו, ונתן אותם ליהודי בהוסיפו: "מהיום אתה לא חוזר אלינו כמנקה, אלא כמנהל במפעל שלי!"

קירשנזפט הפך לאחד הגבירים הגדולים, שהחזיקו תורה וגדולה בעם ישראל. הוא אמר: "ריבונו של עולם, אני חשבתי לעצמי: מה אתה רוצה ממני?! אני יושב חצי שנה בבית, ולא מוצא עבודה, לא מוצא פרנסה - ולא הבנתי, שהמכשול הזה הוא כדי שהקב"ה ייתן לי את משרת המנהל. הוא לא רצה לתת לי משרה של מנקה בלבד. את מה שהיה נראה לי ככישלון, את מה שראיתי אותו כקושי - התברר שגם הוא היה רצון השם כדי שדרכו אזכה לעלות לאותו הר גבוה. מפה למדים אנו, שדברים הנראים לנו כמכשולות ושיבושים בדרך, מהווים מדריגה שבאמצעותה יכולים אנו לעלות ולהתעלות.

מי זוכה לעלות בהר ה'? מי שמבין שגם מה שנראה לו כמכשולות בעבודת השם, כמפריעים, כתקלות - אין אלו תקלות; אלה הן פשוט הסלעים, שעליהם עומדים לרגע קט כדי להמשיך לטפס הלאה כלפי מעלה.

(גל' קבלת שבת)

אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני...

(הגאון המקובל רבי ישועה בסיס זצ"ל נולד בעיר טוניס בשנת תקל"ג כיהן כרבה הראשי של תוניסיה, גדול היה בחכמת התורה על כל מקצועותיה, הן בחוכמת הנסתר והן בחוכמת הנגלה. התפרסם כצדיק גדול ומחולל נפלאות. גדולי דורו אמרו עליו, שהיה ניצוץ מנשמת האריז"ל המקובל ר' יצחק לוריא אשכנזי זצ"ל. הרביץ תורה והעמיד תלמידים רבים גדולים בתורה. שימש כדיין בבית-דינו של ר' יצחק טייב. עלה בסערה השמימה ביום ט' טבת שנת כת"ר. הערצת העם לצדיק הייתה כה גדולה עד שיהודי העיר צמו יומיים ברציפות, ביום ט' בטבת וביום י' בטבת. בשנת תש"כ כמאה שנים לאחר פטירתו העבירו את עצמותיו מבית-החיים הישן לבית-החיים בורג'יל שבעיר טוניס.)

מסופר על יהודי אחד חפשי בדעותיו, שאכל ושתה ביום תשעה באב בפני עדים רח"ל. שלח אחריו הגה"ק רבי ישועה בסיס זצ"ל ונזף בו והוא ענה עזות: "רבי, מה לנו לצום ולבכות ולספוד לחורבן בית המקדש שכבר עברו עליו כאלף שמונה מאות שנה שנה, אבלות ישנה זו מה טיבה?" - שתק הרב ושלחו הביתה.

ויהי לתקופת הימים, ביום פורים, באמצע "סעודת מרדכי" ושכרות עד דלא ידע בביתו של האיש הנ"ל, הופיע פתאום שלוחו של הרב והכניסו למעצר בבית הכלא למשך שעתיים בפקודת המלך. כשיצא והביע את פליאתו בפני רבינו למה השבית לו את שמחת פורים, ענהו הרב בשאלה: "מה לך לשמוח ולהשתכר על נס מרדכי ואסתר שעברו עליו יותר מאלף ומאה שנה, ולשמחה - מה זו עושה?" האיש התבייש מדברי הרב וידום.

והוסיף הרב בסיס לפרש בדרך צחות: "לכן אנו אומרים בתשעה באב: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. כלומר: אם נשכח את חורבן ירושלים בטענה שכבר עברו עליו כמה דורות, אדרבה, תשכח ימיני, הוא נס פורים של מרדכי איש ימיני, שעברה עליו תקופה ארוכה יותר". ודברי פי חכם חן.

(אבני צדק - בפתח הספר)

הגאון רבי ברוך צבי מאשקאוויטש זצ"ל

בעל 'תנובות ברוך' ועוד

הרה"ג ר' ברוך צבי מאשקאוויטש ז"ל נולד בעיר מאקאווא ביום כ' טבת תרס"ז לאביו מוה"ר דוד הכהן ז"ל חוטר מגזע מו"ה חיים הכהן ראפפורט זצ"ל אב"ד לבוב יצ"ו.

נתגדל על ברכי אביו ז"ל שלמד עמו תורה והדריכו בדרכי ישרים עד כי יגדל ונעשה לאיש ובהיותו בן ארבעיסר קיים הוי גולה למקום תורה והרחיק נדוד עד עיר סאטמאר לשאוב מבאר תורתו של הגה"צ ר' אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל בעל הקרן לדוד. עד מהרה נתעלה על כל בני גילו ונעשה לארי שבחבורה ונבחר להיות "הגבאי דחברה חריפות" ונהיה לתלמידו החביב של הקרן לדוד, יותר משבע שנים רצופות עדי הסתלקותו לגנזי מרומים בשנת תרצ"ג לפ"ק.

נשא את הרבנית מרת יוטא ע"ה, בת הרבני החסיד מו"ה זאב קרויס מעיר שאיא-סענפעטער, ואחר חתונתו התיישב בארץ מגורי אביו מאקאווא, וקיים בנפשו טוב תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון ונהנה מיגיע כפיו בפרנסה קלה ונקיה ושאר היום עסק בתורה ועבודה ולן בעומקה של הלכה והוסמך להוראה משמונה רבנים מובהקים גדולי הדור.

אחרי המלחמה הנוראה כששבו שארית הפליטה, אודים המוצלים מאש הנורא, והגיעו קיבוץ חשוב לעיר פאקש, בחרו בו לקבלו לרב ואב"ד, וביום י"ז אלול ג' תבא תש"ז בא למלאות כסא הרבנות דשם ויחן את פני העיר ותהי ראשית ממלכתו לייסד ישיבת בני דוד דפאקש ע"ש אביו, וזאת חלקו מכל עמלו ללמוד וללמד ולהרביץ תורה לעדרים כדרך רבו הקרן לדוד זצ"ל ושמעו יצא לתהלה ונתקבצו תלמידים מקרוב ומרחוק שגלו למקום תורה לחסות בצילו. וכאשר לא זכה להבנות בפרי בטן, היו אצלו תלמידיו כבניו וכאב נאמן ורחמן היה עם תלמידיו ואהבם אהבה עזה ונאמנה.

כעשר שנים ישב על כסא הרבנות דק"ק פאקש עד שנת תשי"ז, שלפתע נשמע קול תרועת מלחמה בארץ, שהאונגארים פרקו עול רוסיא מעליהם ומרדו באדוניהם, והמדינה ללהב יצאה, עד שגברה יד הרוסים והכניעו את המרידה בים של דמים, אך ביני לביני נמלטו רוב רובם של יהודי אונגארן ועברו את הגבול לארץ עסטרייך החפשית. בעת ההוא פנו אליו מעיר הבירה בודאפעסט, ששם עדיין היה קיבוץ גדול של יהודים לקבלו לראב"ד אחר שהרה"ג האב"ד דשם עזב את המדינה, אך היות שלא היה שם עם תלמידיו הנאמנים לא מצא מרגוע לנפשו, עד שלקח ברכת פרידה מבני קהילתו ויצא הלוך ונסוע לארץ עסטרייך, ויבא לעיר וויען הבירה, בחורף שנת תשי"ט, בתקוה לילך משם הלאה למדינת אמעריקא, מקום מגוריהם של רוב תלמידיו הנאמנים, וישב שם בוויען על התורה ועל העבודה ושם התחיל לסדר את כתבי ידיו וחידושי תורתו, ולא נח ולא קשט עד שבעז"ה בשנת תשמ"א עזב את ארץ עסטרייך לבא לארה"ב, ושם מצא את נחלתו בב"פ שבברוקלין נ"י היכן שתלמידיו הכינו לו בית דירה ובית המדרש בקוראי שמו "ביהמ"ד בני דוד דפאקש".

הגרב"צ זכה לשיבה טובה והאריך ימים ושנים, ובהיותו בן פ"ג שנה באשמורת הבוקר של עש"ק חנוכה פר' מקץ תש"נ, הלך כדרכו לטבול במקוה ומימי המקוה היו רתוחים מאוד ועכ"ז לא רצה לשנות מדרכו לטבול בכל יום טבילות הרבה וירד וטבל ואין איש עמו בחדר הפנימי והעומדים בחוץ הבחינו כי לא נשמעו קולות מים רבים וגם לא עלה מן המקוה נכנסו אליו ומצאוהו שקוע בתוך המים והעלוהו והובילוהו לבית החולים שם היה מוטל כשבוע שלימה בלי הכרה עד ששבה רוחו לאלקיו בליל ששי אור ליום עש"ק ח' טבת תש"נ (קובץ תורני גינת ורדים - סיון תשע"א).

"יותר טוב שישב בין כותלי ביהמ"ד, מאשר יהא סובב בחוצות קריה"...

בנוגע לתלמידים, כלל גדול היה בידו, מה שקיבל מרבו הקרן לדוד זצוק"ל, ורגיל היה להגיד בשמו מ"ש בדברי חז"ל (ברכות כח.) כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש וכו', שהיה מדקדק דלכאורה קשה דמי יודע תעלומות לב כל אדם, הלא אדם יראה רק לעינים ואלוקים יראה ללבב, ומהיכן יש לדעת ולהחליט מי הוא תוכו כברו, ומי לא.

אך יש להסביר הדבר, דהנה יש ד' מיני תלמידים, יש תלמיד העושה אזנו כאפרכסת לשמוע ולקבל את תורת רבו, והוא שותה בצמא את

דבריו, תלמידים כאלו בודאי תועלת גדול להושיבם בבית המדרש, ולא ישארו חוץ לכותליו... ויש תלמיד היושב בבית המדרש, וישיבתו שם כישיבה בטילה, כי כפתן חרש יאטם אזנו מלשמוע דברי אלוקים חיים, רק יושב בטל, ישן ומתנמנם, תלמיד כזה אם כי הוא מאבד אוצרות שלימות וחסרונו לא ימנה, אמנם עכ"ז יותר טוב שהוא ישן ושינתו ערבה לו בין כותלי בית מדרש, מאשר הוא ישן בחוץ, כי סוף כל סוף מקום שהוא ישן ומבלה, מקום קדוש הוא, וגם זאת מועיל ולתועלתו, כי סגולת המקום רבה הוא, וגם יש תקוה לאחריתו.

וגם יש תלמיד כזה, שהוא אינו לומד מרבו תורה כלום, וגם אינו הולך אל בית המדרש, תלמיד כזה אף שהוא גרוע משני סוגי תלמידים הנז"ל, אבל סוף כל סוף יש קצת תועלת מתהלוכותם הגרוע, כי על ידי מה שאינם הולכים לביהמ"ד, גם אין מפריעים מלימודם את אלה התלמידים אשר הם הולכים ולומדים בביהמ"ד, ונמצא שאף שהם אין מתקנים, אבל גם אין מקלקלים.

אמנם יש גם סוג רביעי מתלמיד, אשר הוא כן הולך לביהמ"ד, ואינו רוצה ללמוד כלל, ולא די הרע שהוא עושה לעצמו, עוד הוא מוסיף להרע גם לאחרים, שהוא מבלבל את חביריו בלימודם, וגורם לביטול תורה של אחרים, חוטא ומחטיא את הרבים, תלמיד כזה יותר טוב שישאר בחוץ ואל יכנס לבית המדרש.

וזהו שאמרו כל תלמיד שאין תוכו כברו, היינו שאם הוא נשאר בחוץ יש מעלה שאינו מטריד לאחרים, כי באם הוא בביהמ"ד שתים רעות הוא עושה, הוא אינו לומד, וגם מונע את אחרים מללמוד, תלמיד כזה אל יכנס לבית המדרש, רק יותר טוב שישאר בחוץ, ויניח שילמדו אחרים, ודפח"ח וש"י.

וכן אחז גם הוא את דרכו שהיה מקרב לכל תלמיד ותלמיד, ואפילו אם היה תלמיד שלא היה רוצה ללמוד, אמנם גם לא הפריע את אחרים בלימודם, גם אותו היה מקרב באמרו, כי יותר טוב שישב בין כותלי ביהמ"ד, מאשר יהא סובב בחוצות קריה.

(מתוך תהילות ברוך - תולדותיו בראש ספרו תנובות ברוך)

יעקב וישראל

א. יעקב - בזמן עצבון ודאגה; ישראל - בזמן שמחה ומנוחה

הקב"ה נגלה ליעקב אבינו והודיעו "לֹא יַעֲקֹב יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל". עם זאת, לאחר מכן, כאשר נתגלה לו האלקים במראות הלילה בטרם רדתו מצרימה, נקרא בשם יעקב, ויש לבאר את פסוקי התורה - אימתי נקרא בשם יעקב ואימתי בשם ישראל.

במסכת ברכות מבוארת הקפידא לא לקרוא לאברהם אבינו בשם אברם, לעומת הקריאה בשם יעקב, המותרת גם לאחר שנאמר במפורש "לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל", וצריך ביאור מדוע.

עוד יש לבאר מדוע לאברהם אבינו ויצחק אבינו היה שם אחד ואילו יעקב אבינו נקרא בשני שמות.

ב. יעקב - בזמן שאין עושים רצונו של מקום [גלות]; ישראל - בזמן שעושים רצונו של מקום [גאולה]

בדברי האור החיים הקדוש מבואר חילוק השמות אצל כלל ישראל, שנקראו בשם יעקב - בזמן שאין עושים רצונו של מקום, ובשם ישראל - בזמן שעושים רצונו של מקום.

ונראה כי דבריו עולים בקנה אחד עם המבואר בפירוש הרמב"ן על התורה, כי שם יעקב שייך לכנסת ישראל בתקופת הגלות ושם ישראל שייך לכנסת ישראל בזמן הגאולה.

ג. יעקב - הנהגה הנמצאת בטבע; ישראל - הנהגה מעל הטבע

בדברי הנצי"ב והמלבי"ם מבואר ההבדל בין השם יעקב המבטא הנהגה הנמצאת בטבע, לשם ישראל שהיא הנהגה מעל הטבע.

יחס מיוחד לעוזרת הבית

הרב יעקב אדלשטיין זצ"ל סיפר כי כאשר היה תלמיד ישיבה, שמע שיעורים מאת המשגיח הרב אבא גרוסברד זצ"ל. בתקופה מסוימת שוחח הרב גרוסברד עם תלמידיו על עניין ה'הטבה'. במהלך השיעורים היה שומע את רעיונותיהם של הבחורים, ואף הוא היה מעניק עצות כיצד להתחזק בנושא זה.

"מיהו האדם שיש לו באמת קרבת אלוקים?", שאל המשגיח והשיב: "אדם שהוא מיטיב לכל, שהוא דבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא מיטיב לכל ורחמיו על כל מעשיו".

עוד הוסיף המשגיח וביקש מתלמידיו לקבל על עצמם לעשות בכל יום לא פחות מ-3 פעולות של הטבה בסתר, לעשות טוב למישהו פרטי בסתר.

המשגיח המשיך והדגים: "יש בישיבה חדר אוכל, ויש מלצר שאוסף את הצלחות, ויכול כל אחד לסייע ולאסוף את הצלחות באותו שולחן, וכך יהיה יותר קל לממונה לאסוף את הצלחות, ולמרות שהוא מקבל משכורת, מה יש אם יהיה לו יותר קל?!". עוד הוסיף המשגיח ואמר: "או, למשל, אתה עומד בתור לאוטובוס, ורואה אחד מאחור שקצת עצבני ורוצה לעלות, תן לו להיות בתור לפניך, למה לא?!".

רבי מיכל זילבר, ראש ישיבת זוועהיל, מעיד את אשר ראה במחיצת רבו, הרב יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו עוזרת הבית, זאת שהיתה אחראית על ניקיון הבית.

"מדי פעם היה הרב אברמסקי קורא לה באמצע העבודה, ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה איטית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאיטיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף, משום ששילם לה לפי שעות", מספר תלמידו. "היחס הזה של הענקת כבוד שרחש הרב אברמסקי לאותה עוזרת, בוודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי הנועם שלה. גישה כזאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעיין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם, ומוסיפה לאדם מידות טובות ונאצלות".

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net